

BIDPRENTJES (doodsanctjes)

Ontstaan en geschiedenis (2)

door Marcel Denduyver

C. De verdere verspreiding in West-Vlaanderen

Nadat in West-Vlaanderen de eerste gedrukte bidprentjes in de tijd van Napoleon te Kortrijk (1805 - 1807) uitgereikt werden, verspreidde het gebruik zich zeer langzaam doorheen de provincie. Eerst zijn het de 'voornamen personen' die met dit 'modeverschijnsel' vereerd worden na hun dood : priesters - notarissen - dokters - mensen van adel. Weer volgens pastoor Slosse zou pastoor Vincent Buseyne van Izegem (+ 20.02.1813) de eerste Westvlaamse priester zijn die bedacht werd met een bidprentje.

EEN GOD EN AEN DE MENSCHEN BEHAEGD.

Was het bidprentje oorspronkelijk voorbehouden voor de elite en de geestelijkheid, door het weren van het (dure) perkament en het gebruiken van het goedkopere papier kwam het stilaan in ieders bereik. Het taalgebruik in de 19de eeuw was ook een waardemeter van de sociale verspreiding : de taalbarrière tussen de verfrans- te burgerij en de vlaamssprekende gewone man, kan op het doods- prentje afgelezen worden.

Vanaf ongeveer 1850 is het gebruik ook bij de landbouwers verspreid en vanaf 1900 is het gebruik algemeen ingeburgerd. Toch zal het slechts na de eerste wereldoorlog zijn dat voor iedere overledene een bidprentje uitgereikt wordt.

D. De teksten op bidprentjes

Op de eerste bidprentjes zijn de gegevens over de overledene zeer beknopt : de naam van de afgestorvene, de plaats en de datum van het overlijden. Later wordt de ouderdom van de overledene ver-

meld en nog veel later de geboorteplaats en datum. De tekst zelf is beperkt tot één of meerdere citaten, meestal uit de bijbel. De pastoors hadden daarvoor speciaal gedrukte boekjes met citaten voor elke gelegenheid.

Slechts in de 20ste eeuw is er een groei naar een meer persoonlijke tekst die ook gegevens bevat over de overledene ; zaken in verband met zijn beroep, zijn gezin, ziektes, ...

De zwarte rouwrand kwam reeds op het einde van de 18de eeuw voor op de beeldzijde van bidprentjes en na 1800 ook op de tekstzijde. De blauwkleurige rouwrand voor kinderprentjes zag even voor 1870 het daglicht.

In onze tijd is deze zwarte rouwrand helemaal verdwenen. Een gewijzigde instelling tegenover de dood van de moderne mens ?

Dubbele bidprentjes verschijnen tijdens de tweede wereldoorlog. Naast de tekstzijde wordt nu de familie vermeld of loopt de tekst gewoon door.

Tenslotte wordt nu ook al eens geëxperimenteerd met het eeuwenoude formaat van de prentjes : we treffen lange smalle naast bidprentjes van groter formaat.

E. De thematiek van de beeldzijde van de bidprentjes

Het is een onmogelijke zaak alle motieven te behandelen die gediend hebben om de beeldzijde van het bidprentje te versieren. Hier moeten we een keuze maken :

1) De knekelprentjes

Het hoofdonderwerp zijn hier knekels en doodshoofden... met sprekende ondertitels zoals 'Peyst er wel op'. Wegens het luguber karakter zijn ze na een twintigtal jaren uit de circulatie verdwenen.

Pensez y souvent.
Denkt er dikwils aen

(1842)

*Laet ons dikwyls op de dood
peyzen.*

(1844)

(vervolgt)